

DE DRANKWET.

I.

Sinds er voor de laatste maal in dit tijdschrift over drankwetgeving geschreven is, is er op dit gebied in ons land vrij wat gebeurd, zij het met een resultaat zoo negatief als slechts mogelijk was.

De nadering en het verschijnen van den fatalen termijn der drankwet, 1 Mei 1901, heeft gedwongen om het vraagstuk nu werkelijk onder de oogen te zien.

Ter elfder ure werd een ontwerp ingediend, waarvan voor het oogenblik wel het hoofdpunt was, dat het de, in 1893 door den minister Smidt opgeworpen, vraag, of in 1901 wel alle vergunningen, die niet meer in handen waren van dezelfde houders als in 1881, krachtens de wet zouden vervallen, duidelijk beantwoordde volgens de nooit betwijfelde bedoeling van den wetgever van 1881. Deze bevestigende beantwoording der bedoelde vraag, drong tot oplossing van de moeilijke kwestie, aan wie van de velen, wier taprecht daardoor verviel, de opengevallen vergunningen — veel minder in getal — weder te verleen en waren. Het ontwerp koos hiervoor het systeem van verkoop bij opbod, met schadeloosstelling van hen, wier bod te laag was, uit de opbrengst van den verkoop; dit stelsel, dat door de critiek in en buiten de Kamer bijna eenparig veroordeeld werd, is in het tweede ontwerp vervangen door een stelsel van toekenning der opengevallen vergunningen aan hen, die daarop de oudste of de op andere gronden billijkste aanspraken konden doen gelden.

Behalve dit hoofdpunt bevatten de beide ontwerpen nog vele verscherpingen van de bestaande wet, als: bepalingen tot tegengaan van clandestinen verkoop, ruimere bevoegdheid der gemeentebesturen omtrent het bepalen van sluitingsuren, verhooging van de minimum hoeveelheid, die zij, die geen vergunning hebben, tegelijk mogen verkoopen, van 2 op 5 liters (met een

ingewikkelde overgangsbepaling voor de bestaande slijterijen) enz.

Het is thans niet meer de tijd de verdiensten van de beide ontwerpen te bespreken, noch om terug te komen op hetgeen in de dagen, toen de ontwerpen aanhangig waren, is gesproken en geschreven; enkele punten mogen echter herinnerd worden, die de aandacht getrokken hebben van menigeen, die in den drankstrijd belang stelt.

Vooreerst is bij den strijd over de ontwerpen in 1900 en 1901 duidelijk gebleken, dat de natie in haar geheel en de toonaangevende kringen (o. a. de Tweede Kamer) in het bijzonder voor den drankstrijd nog weinig gevoelen, vrijwat minder dan men na de ijverige propaganda in de laatste jaren van meer en minder radicale drankbestrijders, en gelet op de uitingen in de pers en in vergaderingen, kon veronderstellen. Niet-tegenstaande men zooveel meer dan twintig jaar geleden zich is gaan interesseeren voor het mingevoede gedeelte der bevolking, zooveel meer, door persoonlijken omgang en onderzoek vaak, weet omtrent de oorzaken van voorspoed en ellende in het werkmansgezin en men bij meerder streven naar verbetering van maatschappelijke toestanden, meer ondervonden heeft, welke invloeden die pogingen het meest tegenwerken, is toch de belangstelling voor drankwetgeving niet veel grooter dan in 1881.

Zeker heeft daaraan het geringe succes van de wetgeving van dat jaar niet weinig schuld, doch het kan toch niet geheel verklaren de apathie, die zelfs bij volksvertegenwoordigers van filodemische richting gebleken is; de oorzaak ligt naar ik meen mede in het snelle tempo, waarin een groot en wel het millitantsche deel der drankbestrijders is voortgemarcheerd.

Vormden voor twintig jaar de afschaffers, zij die in het geheel geen *sterken* drank gebruiken, de linkerzijde van de drankbestrijders tegenover de Volksbonders, die een paar glaasjes daags nog wel toelieten, was de geheelonthouding destijds nog een zaak, waarvan men weinig hoorde, in de laatste jaren vooral is de middenpartij, die der afschaffers, sterk in de verdrukking geraakt; de geheelonthouding heeft in onzen voor uitersten zoo vatbaren tijd een tamelijk verrassende uitbreiding gekregen; haar aanhangers, gelijk het veelal gaat, goten hun afkeuring en spot het meest uit over de drankbestrijders, die hen het

naast stonden, en de artikelen hunner propagandabladen deden somtijds denken, dat zij een afschaffer nog gevaarlijker achtten dan een dronkaard, althans dan een matige onverschillige. Als men de geschriften uit die kringen voortkomende leest, stuit men maar al te vaak op laug niet altijd billijke en onpartijdige, ja soms insinueerende, beoordeeling van de denkbeelden en wenschen der afschaffers, terwijl de toon, waarop over niet-onthouders gesproken wordt, soms niet vrij is van eigendunk.

Voegt men hierbij nog, dat velen uit de kringen der geheelonthouders, zich tevens warme propogandisten toonen van het vegetarisme, afschaffing van het rooken, Tolstoïsme, reformkleeding en andere dergelijke moderne uitingen, en het somtijds deden voorkomen alsof al die stelsels de consequenties of althans de logische gezellen van den alcoholstrijd waren, dan is het geen wonder dat zij, die slechts zoo nu en dan een oogenblik hun aandacht wijden aan den drankstrijd — hetzij omdat zij in het algemeen weinig filodemisch zijn, hetzij omdat zij al hun aandacht noodig hebben voor andere zijden van het sociale vraagstuk — hun sympathie voor den strijd tegen den alcohol niet hebben voelen toenemen.

Men begrijpe mij wel, het is verre van mij de geheelonthouding en al haar bovengenoemde gezellen met een paar woorden af te breken. Hulde verdienen die warme strijders voor wat zij goed achten (en het m. i. voor een groot deel ook is) zeer zeker. Ik constateer slechts dat hun buitensporigheid — in goeden zin — menigeen van den drankstrijd vervreemdt, die er van huis uit, zij het niet overdreven warm, voor voelde.

Geheel tegenspreken zullen mij de apostelen der geheelonthouding deze bewering ook niet. Dat er water ook in hun drank noodig was, wilde hij zelfs maar voor een groote minderheid drinkbaar worden, hebben zij bij den laatsten drankwetstrijd begrepen.

Wie wist, hoe weinig voldaan verscheidenen in de Nederl. Vereeniging tot Afschaffing van Sterken Drank indertijd waren met het Ontwerp-drankwet der Vereeniging, waaruit de Commissie van voorbereiding begrepen had zooveel mogelijk alles te moeten houden, wat in onafzienbaren tijd nog niet de minste kans had om door een Ned. Regeering te worden voorgesteld, maar dat dan toch local option en meer ingrijpende

bepalingen inhield, had in 1900 reden tot verbazing over de hulde van de zijde der Ned. Vereeniging — sinds 1899 Geheel-Onthouders Vereeniging geworden — en van andere onthoudersbonden gebracht aan het eerste ontwerp van den Minister Borgesius, die als Voorzitter van den Volksbond vroeger op groote bewondering van de zijde der afschaffers niet rekenen kon.

Wie de spottende opmerkingen kent, waarmee niet zelden in de onthoudersbladen over het verhandelde in de vergaderingen van den Volksbond werd gesproken, mocht zich verwonderen toen in 1900 de drankbestrijders van alle richting zich tot eene commissie vormden om één program van wetgeving te maken.

Intusschen hoe consiliant de uiterste linkerzijde zich toonde, hoe eendrachtig de drankbestrijders meetingen hielden, een program opstelden en zich gezamenlijk voor de Regeeringsontwerpen in de bres stelden, alle onderlinge verschillen vergetende, het getij was verlopen.

De algemeene verkiezingen naderden en nog een berg van werk, waaronder de belangrijkste wetten van het vruchtbare Ministerie, eischte afdoening. Daarenboven was met de behandeling van het, toch reeds zoo laat ingediende ontwerp veel tijd heen gegaan en werd het zeer bedenkelijk zoo kort voor den fatalen termijn een beslissing te nemen over het bedrijf van duizenden. Ten slotte had ook de dreigende houding van tappers en tappersvrienden, de bezitters van huizen met privilege, de fabrikanten van alcohol en de slijters — thans ook in de wetgeving betrokken — zóó dicht voor de algemeene verkiezingen misschien wel invloed op de vrij algemeene neiging der parlamentsleden om de zaak niet principieel af te doen.

Het tweede veel verbeterde ontwerp Borgesius is ter zijde gelegd en vervangen door een verlengingswetje, dat de kwestie door Mr. Smidt opgeworpen, besliste in denzelfden zin als het eerste ontwerp, doch de bepaling, waardoor na 1 Mei 1901 geen overdracht van de geprivilegeerde inrichtingen meer mogelijk is, in haar geheel latende, het tijdstip waarop al de na 1881 overgegangene vergunningen vervallen zouden, van 1901 tot 1904 verschoof. Zelfs dit tamme ontwerpje kon echter het Staatsblad niet bereiken; een amendement, om de door Mr. Smidt geopperde vraag ontkennend te beantwoorden, mocht al verworpen

worden, een amendement om de beslissing geheel uit te stellen vond een meerderheid.

Zoo staan wij dan thans tegenover het drankwetvraagstuk in vrijwel dezelfde positie als in 1899.

Wat zal de keuze zijn, die de Regeering doet? Zal zij in de wet uitdrukkelijk de uitlegging vastleggen, door Minister Smidt, voor het eerst daaraan gegeven, zoodat allen die tappen op 1 Mei 1904, dat kunnen blijven doen, totdat zij er vrijwillig mede uitscheiden, of de dood aan hun nuttig bedrijf een einde maakt? En zal men dan, wanneer het aantal vergunningen zoo is verminderd, dat het wettelijk maximum bereikt is, weer zoo vaak er een nieuwe vacature ontstaat, aan de gelukkigen, die er het eerst bij zijn, of er het langst op azen, vergunningen voor het *leven* geven? Kiest de regeering dit stelsel, dan zal de toestand, dien Mr. Modderman zich twee jaar na het in werking treden der wet had gedacht, en de wetgever van 1881 in 1901 wenschte te verkrijgen wellicht eerst een veertigtal jaren na de invoering der drankwet intreden — en het geloof van de ingezetenen aan fatale termijnen in onze wetten zal aanmerkelijk zijn verzwakt.

Of zal men in 1904 doen, wat in 1901 had moeten geschieden, wat Mr. Borgesius ook voorstelde, n.l. alle vergunningen laten vervallen, behalve die van hen, die in 1881 reeds in hetzelfde perceel taptten, en de overige naar billijkheid verdeelen? En zal men ook dan aan de gelukkigen, die in het bezit van vergunningen komen, dat recht weer geven voor hun leven?

Ik hoop dat de Regeering zal inzien, dat noch het een, noch het ander mag geschieden. Een eerste eisch, wanneer de wet van 1881 wordt geliquideerd en geheel of gedeeltelijk door een nieuwe wordt vervangen, is dat men niet wederom zich bindt aan voor het leven verkregen rechten.

In verscheidene landen, waar wettelijke drankbestrijding bestaat, geeft men geen licenties met stilzwijgende verlenging voor het leven; meestal kan de wetgever, indien hij een ander stelsel van drankbestrijding wenscht in te voeren, daartoe vrij spoedig overgaan, zonder dat iemand's meer of minder gewaande „verkregen rechten“ hem in den weg staan.

Op den duur — dit zal wel door velen worden toegegeven — zullen ook wij niet kunnen volstaan met een wet, die zich in hoofdzaak bepaalt, tot beperking van het aantal vergunningen; een toenemend aantal wil in de richting van algeheel verbod, velen zouden reeds thans, op het platteland althans, local option willen zien ingevoerd; meer gematigden voelen veel voor een verbeterd Gothenburgsch stelsel. Dat alles mag men, wjl er in 1904 de tijd nog niet voor is aangebroken, niet voor lange jaren onmogelijk maken. Ik weet wel, het absolute recht, om de wet te wijzigen en voor het leven verleende vergunningen te laten vervallen op een gegeven oogenblik, blijft bestaan, vooral als men niet bepaalt in de wet, dat er vóór zekeren termijn of voordat zekere omstandigheden zijn ingetreden, aan de vergunningen niet geraakt mag worden, doch de ondervinding leert, hoe spoedig men zich gaat verbeelden een verkregen recht te hebben, waaraan zelfs de wetgever niet tornen mag, en hoe verbazend veel ingang en steun dergelijke redeneeringen, al zijn ze niet houdbaar, zelfs bij onze Regeerders vinden, als het oogenblik daar is om er mede af te rekenen.

M. i. is dus de hoofdzaak, hoe men overigens het vervallen en het verdeelen der opengevallen vergunningen regelt, ze alle te binden aan een niet te langen termijn.

Men kieze daartoe den middenweg tusschen de twee stelsels bovenbedoeld. Eenerzijds late men in 1904 geen enkele vergunning vervallen, doch anderzijds bepale men uitdrukkelijk dat in 1910 en verder telkens om de 5 jaar het rijk of de gemeente, zoo zij een anderen weg van drankbestrijding bewandelen willen, alle vergunningen ¹⁾ of een deel kunnen doen ophouden.

De tegenwoordige vergunninghouders zouden wellicht tegen zoodanige bepaling geen al te groote bezwaren hebben; de kans om na 1910 hun bedrijf niet meer te kunnen uitoefenen zou wel wat grooter worden, dan wanneer de gewone uitsterf-methode werd gevolgd; de kans om reeds in 1904 hun bedrijf te verliezen, zou er echter door worden opgeheven.

En ook de drankbestrijders zouden tevreden kunnen zijn; tegenover het nadeel, dat het wettelijk maximum eerst 6 of wellicht

¹⁾ Natuurlijk uitgezonderd, die waarvan nog dezelfde persoon houder is, die reeds op 1 Mei 1881 in het perceel tapte. Het aantal daarvan verminderd echter snel.

meer jaren later werkelijkheid zou worden, zou het voordeel staaun dat men dan ook in 1910, 1915 of later scherper bepalingen zou kunnen invoeren, zonder dat het halve maatregelen zouden zijn, tengevolge van de vele verkregen rechten, waarop zou moeten worden gelet. Tegenover deze winst kan de felste drankbestrijder het later bereiken van het maximum geen groot verlies vinden.

Immers, als vóór 1904 doeltreffende bepalingen tot tegengaan van clandestinen drankhandel hun weg naar het staatsblad vinden — en hierop mag toch wel gerekend worden —, dan geeft dat reeds eene daling van het aantal inrichtingen, van grooter belang dan de daling van het aantal wettelijk bestaande inrichtingen.

Men zal tegen dit voorstel aanvoeren, dat door dit «de vergunningen niet langer dan vijf jaar stilzwijgend verlengen, en zich daarna de beslissing omtrent de voortzetting voorbehouden», voor de tappers een onaangename onzekerheid ontstaat.

Dit is ougetwijfeld waar, al zal het niet-verlengen in de eerste jaren niet zoo licht op vele plaatsen voorkomen. Doch ook al ware dat anders, zijn er niet vele beroepen onvast? Een levenslang monopolie om drank te verkoopen is zeker een mooi bezit, doch waarom de tappers zoo zeer voor te trekken boven andere neringdoenden? Het bedrijf van deze hangt wel niet af van eene vergunning, maar kan toch even goed zonder hun schuld verloren gaan. Een sterker gewapende concurrent in de buurt, eene wijziging in de mode, of eene nieuwe uitvinding, waardoor hun voornaamste artikel weinig meer gaat, en vele andere oorzaken meer, bedreigen steeds de zekerheid van hun bestaan en tevens van dat van hun kantoor- en winkelbedienden en hun arbeiders.

Den tapper dreigen al die gevaren niet, de concurrentie kan niet toenemen en het debiet in zijn artikel zal ook niet heel gauw verloren gaan. Eenige onzekerheid van anderen aard is dus zoo onbillijk niet; een voordeel is toch altijd nog voor hem, dat hij het kritieke oogenblik vooruit weet, en dus tijdig zijn maatregelen kan nemen, zoowel door doen als door lateu.

De bedenking ligt ook voor de hand, dat meerdere onzekerheid, het zedelijk peil der tappers niet zal doen stijgen, en ze veelal gerecruteerd zullen worden uit hen, die reeds twaalf

ambachten en dertien ongelukken achter den rug hebben. Hier staat evenwel tegenover, dat men, als er om de vijf jaar op nieuw vergunning moet worden gegeven, eerder deze weigeren zal aan hen, die hun inrichting niet fatsoenlijk weten te houden, dan dat men bij levenslang stilzwijgend verlengen, aan zulke tappers de vergunning ontnemen zal. Meer nauwkeurige voorschriften zijn hieromtrent dan ook noodig.

Vindt het bovenstaande denkbeeld ingang, dan is de weg geëffend voor verder voortschrijden van onze drankwetgeving. Het beginsel, waarvan daarbij mijns inziens is uit te gaan, is decentralisatie, geen scherper drankbestrijding-stelsel aanvaarden voor het geheele land, doch de mogelijkheid openen, voor gemeenten, waar men zulks wenscht, om verder te gaan dan de tegenwoordige wet wil.

Reeds in 1881 heeft de wetgever blijkbaar niet geheel over het hoofd gezien, dat de uitvoering der drankwet tot op zekere hoogte een gemeentebelang is, en aan de gemeentelijke autoriteiten moet worden overgelaten binnen zekere grenzen de wet te verscherpen of te verzwakken. Zoowel tot het verlagen van het wettelijk maximum, als tot het verhoogen van het maximum, of het geven van vergunningen daarboven, kan slechts het gemeentebestuur het initiatief nemen; aan hooger besturen moge de beslissing opgedragen zijn of hetgeen de gemeente wil, toelaatbaar is, uit eigen beweging kunnen die autoriteiten noch het maximum wijzigen, noch vergunningen daarboven geven.

Dit is goed gezien, de nadeelen van een groot drankgebruik en een onbelemmerd kroegwezen, als armoë, achteruitgang, ziekte en misdaad, mogen schadelijke invloed hebben op de welvaart in het geheele land, in den kleineren kring der gemeente doen zij zich nog veel meer gevoelen; de veiligheid wordt er bedreigd, de kosten van armenzorg worden er door opgevoerd; in dien kring zij men dus vrij te beoordeelen of men scherper drankbestrijding wenscht dan de wet als regel geeft, of wel aan den drankhandel, zoover de wet maar eenigzins toelaat, de ruimte geven wil.

Uniformiteit is hier uit geen enkel oogpunt gewenscht. Kan men zich te A. geen gehucht van tien huizen denken zonder herberg, geen vreemdelingenverkeer zonder dat elke uitspanning

vergunning heeft en geen welslagen van een volksfeest mogelijk achten zonder dat sterke drank op het terrein te krijgen is, er is geen enkele reden, waarom dit te B. precies eender zou moeten gelden. Vindt men te A. 1 tapperij op 250 zielen nog niet voldoende, er is geen enkele reden, waarom men zich te B. met 1 op 500 niet tevree zou kunnen stellen. Noch de concurrentie tegen, noch het maatschappelijk verkeer met ingezetenen uit een andere gemeente wordt den gemeentenaren van een plaats, waar men de drankwet verscherpt heeft, moeielijk gemaakt.

Onverklaarbaar was het mij daarom, dat in het Ontwerp-Borgesius werd voorgesteld om het verleen van buitengewone vergunningen, desnoods tegen den zin der gemeentebesturen, door Ged. Staten te doen geschieden met beroep op de Kroon, ten einde uniforme toepassing te verkrijgen.

Mag wellicht uit het gemis aan toelichting, waarom uniformiteit gewenscht was, worden opgemaakt, dat aan dit punt geen bijzondere aandacht is geschonken en hier zonder meer het concept is gevolgd van een of ander bureaucraat voor wien het nut van uniformiteit is, dat de toepassing van uit zijn bureau gemakkelijker is te overzien en in statistiekjes te classificeeren?

Uniformiteit in zake drankbestrijding is ook daarom zoo ongewenscht, omdat het hier wettelijke bepalingen geldt, wier practische uitvoerbaarheid in zoo hooge mate afhangt van haar meerdere of mindere populariteit. Maak van hooger hand voor het geheele land uit, dat een harddraverij geen reden geeft voor eene buitengewone vergunning, uw stelsel zal slagen in eene gemeente, waar het drinken bij zulke eene gelegenheid reeds minder gebruikelijk is geworden, en gij zult clandestienen drankverkoop als het ware uitlokken in streken, waar de publieke opinie zich zulk een feest zonder gecondenseerde alcohol niet denken kan.

En gelijk het bij dit voorbeeld in het klein is, zoo is het ook in het groot met maatregelen van meer beteekenis. Voor algemeen verbod zijn enkele gemeenten wellicht reeds rijp, in dien zin, dat de naleving er van verzekerd zou zijn, wjl eene groote meerderheid den kleinhandel in sterken drank verfoeit, en slechts eene kleine minderheid een vrijheid wenscht, die door sommigen van hen tot algemeene schade wordt misbruikt, in andere gemeenten daarentegen wordt ongetwijfeld

zelfs de tamme regeling van de drankwet reeds belemmerend geacht en heeft niemand er tegen om clandestienen verkoop in de hand te werken en er als 't hem te pas komt, van te profiteeren. Zal men nu voor het geheele rijk moeten wachten tot het tijdstip, waarop in deze laatste gemeente de oogen voor de gevaren van den drank opengaan, alvorens meer afdoende bepalingen worden gemaakt, of zal men voor het geheele rijk met zijn bepalingen een middenweg bewandelen, zoodat zij hier een doode letter blijven, ginds ten eenenmale onvoldoende worden geacht?

De wet, reeds Modderman zeide het, kan alleen nut doen als steun van de particuliere drankbestrijding; moeten dan de bepalingen niet voor alles rekening houden met hetgeen de particuliere drankbestrijding op elke plaats reeds bewerkt en verkregen heeft?

Aangenomen nu, dat de wet elke gemeente in de gelegenheid stelt om telkens na verloop van vijf jaar te beslissen of men zich bij het stelsel der drankwet — beperking van het aantal vergunningen — wil houden, dan wel met meer ernst wil optreden tegen den kleinhandel in sterken drank, wat zijn dan de stelsels, waartusschen zij de keuze moet laten. Het antwoord moet dunk mij luiden: plaatselijk algeheel verbod ¹⁾ en het brengen van alle vergunningen in ééne hand, die niet naar winsten streeft, doch naar vermindering van verbruik en die, voor zoover er winst is, deze uitsluitend voor drankbestrijding bestemt.

Een enkel woord over plaatselijk algeheel verbod. Als men op den voorgrond stelt, dat zulk eene bevoegdheid nooit zal kunnen gegeven worden dan onder Koninklijke goedkeuring, dan behelst het geven der bevoegdheid feitelijk niet zooveel nieuws als het wel lijkt.

Reeds nu kan een gemeenteraad bij gewone meerderheid besluiten om aan de Koningin voor te stellen het maximum aantal vergunningen tot één terug te brengen, ja, waar het maximum, volgens de wet zelve, voor gemeenten met minder

¹⁾ Reeds kent de wet verlaging van het maximum door den raad en er is heel wat gebruik van gemaakt. Natuurlijk moet dit ook behouden blijven; deze bevoegdheid stijgt ook in waarde als men om de vijf jaren in staat is het nieuw maximum door te voeren.

dan 250 zielen 0 bedraagt, is een voorstel om het maximum tot 0 te verlagen zeker niet in strijd met de woorden der wet. De nieuwigheid zou dus niet meer behoeven te zijn dan dat de Raad tot het algeheel verbod zou kunnen besluiten en de Regeering een veto recht zou krijgen, terwijl thans de Raad slechts het voorstel doet en Regeering kan weigeren overeenkomstig dat voorstel te handelen.

„Zou niet meer *behoeven* te zijn» zeide ik, want mijns inziens zou in zoover iets geheel nieuws in te voeren zijn, dat niet aan den raad de beslissing moest worden opgedragen doch aan de burgerij zelf, en wel om deze reden:

De kwestie tappen of niet tappen is er eene, die zonder twijfel geheel het volk in al zijn lagen warm zou maken. Menigeen, die van al de vragen van lands- en gemeentepolitiek niets begrijpt en ook geen moeite doet er iets van te begrijpen, zou voor deze kwestie vermoedelijk groote belangstelling toonen; zij grijpt zoozeer in het dagelijksch leven van zeer velen in en is zoo gemakkelijk te begrijpen, terwijl daarenboven juist zij, die het onwetendst en onverschilligst zijn ter zake, in de tappers zelve uitstekende voorlichters zullen hebben, dat het zich niet laat betwijfelen of velen zouden hun stem doen gelden, die daartoe anders niet te bewegen zijn. Wanneer nu de gewone vertegenwoordiging der burgerij om de 5 jaren de beslissing kreeg over „tappen of niet tappen» dan zouden in gemeenten, waar het algeheel verbod ernstig ter sprake kwam de gemeenteraadsverkiezingen allicht grootendeels beheerscht worden door de kiezers, die zich slechts voor deze ééne vraag interesseerden, zonder twijfel tot groot nadeel van de overige gemeentelijke belangen. Als eens de tijd zal gekomen zijn, dat ieder burger belang stelt in vele hoofdvragen van het gemeentelijk beleid, dan zal dit bezwaar minder zwaar wegen; voorshands echter zou een belangrijke invloed van den gemeenteraad op de al of niet invoering van het algeheel verbod een noodlottigen invloed hebben op de samenstelling van sommige gemeentebesturen.

Daarbij komt echter nog dit. Het is zeer zeker ongewenscht het verbod van kleinhandel in sterken drank in een gemeente in te voeren, als niet een zeer groote meerderheid der bevolking ¹⁾

---

¹⁾ Niet alleen der tegenwoordige «kiezers».

daarvoor is. Vooreerst is van een verbodsbepaling van zoo ingrijpenden aard geen ernstige naleving te verwachten, wanneer zij niet door een zeer groot deel der bevolking wordt gesteund; en verder moet ook door het eischen van eene groote meerderheid er tegen gewaakt worden, dat een tijdelijke opwelling, opgewekt wellicht door een geestdriftig woord van een welsprekend drankbestrijder, een besluit doet nemen, dat toch op den duur niet door een belangrijk deel der ingezetenen wordt gewenscht.

Nu geeft een meerderheid van twee derden in den gemeenteraad allerminst een waarborg, dat twee derden der kiezers ergens vóór zijn; elk lid kan met een kleine meerderheid gekozen zijn. Zekerheid in deze geeft slechts een directe volksstemming. Bepaalt men daarbij, dat het verbod slechts met een meerderheid van twee derden der stemmen kan ingevoerd worden, — terwijl het met een gewone meerderheid kan worden ingetrokken —, dan zal het verbod voorloopig wel in niet veel gemeenten ingevoerd worden maar dan ook, waar het geldt, allicht niet slechts op het papier bestaan.

Toch blijft het geval denkbaar, dat het verbod ook dan nog min of meer bij overrompeling wordt ingevoerd; daarom zou te bepalen zijn dat het verbod niet gelden kan, dan nadat de Koninklijke goedkeuring daaraan gehecht is, welke zou te onthouden zijn, als de stemming, bv. door zeer geringe deelname daaraan, niet geacht kon worden de meening van de groote meerderheid der stemgerechtigden weer te geven en voorts indien — wat vaak beweerd doch m. i. zelden bewezen zou kunnen worden — gewichtige belangen buiten de betrokken gemeente daardoor geschaad zouden worden.

Naast plaatselijk algeheel verbod noemde ik als een stelsel, dat de wet den gemeenten mogelijk moest maken door de invoering toe te staan en door verder de noodige regelen daaromtrent te geven: „het brengen van den kleinhandel in sterken drank in handen van lichamen die de winsten voor drankbestrijding gebruiken“ m. a. w. een verbeterd Gothemburgsch stelsel.

Welke bezwaren tegen dit stelsel ten onzent zijn gerezen en hoe ik het mij in de praktijk denk, wordt in een volgende aflevering besproken.